

HWW | Hewelt Wojnowski
i Wspólnicy

Problem podwójnego opodatkowania spadków i darowizn

Hewelt Wojnowski i Wspólnicy Sp. k.
ul. Łucka 18 lok. 4/L
00-845 Warszawa

Problem podwójnego opodatkowania spadków i darowizn jest kwestią, która co jakiś czas powraca do (węższej czy szerszej) debaty publicznej. Niewątpliwie regulacje nie są szczególnie korzystne dla spadkobierców oraz obdarowanych. Do tego, państwo nie pomaga i, jak wynika z dotychczasowego stanowiska przedstawicieli władzy, w ogóle nie planuje podejmowania działań mających na celu zmianę obecnego stanu rzeczy.

W ostatnim czasie kwestia opodatkowania zagranicznych spadków oraz darowizn była przedmiotem np. interpelacji poselskiej (z dnia 16 grudnia 2021 r. nr 29417), petycji obywatelskiej (z dnia 06 grudnia 2021 r.) oraz wystąpienia RPO (z dnia 27 marca 2023 r.). W pismach tych poruszono problem wielokrotnego opodatkowania majątku wskutek braku ulgi w przepisach krajowych, jak również brak objęcia spadków i darowizn umowami o unikaniu podwójnego opodatkowania.

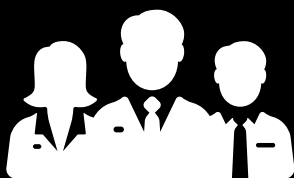
W czym tkwi problem? Oczywiście w treści przepisów obowiązującej ustawy z dnia z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn. Otóż, przepis art. 2 stanowi, że nabycie własności rzeczy znajdujących się za granicą lub praw majątkowych wykonywanych za granicą podlega podatkowi, jeżeli w chwili otwarcia spadku lub zawarcia umowy darowizny nabywca był obywatelem polskim lub miał miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Najczęściej problem stanowi samo powiązanie spadkobiercy albo obdarowanego z Polską obywatelstwem.

W urzędowych odpowiedziach na wyżej wymienione wystąpienia do władz pojawiają się właściwe te same argumenty, tj.:

1. brak chęci oraz inicjatywy innych państw do zawierania, ewentualnie zmian, umów o unikaniu podwójnego opodatkowania i rozszerzenia ich o kwestie spadków i darowizn;
2. brak harmonizacji w ramach UE – o ile Komisja wydała zalecenia i wskazała na zasadność rozważenia przez kraje członkowskie wprowadzenia preferencji, o tyle z odpowiedzi Ministerstwa Finansów wynika, że nie są one wiążące, a ponadto nie zamierza się podejmować działań w tym zakresie również z tego względu, że brak inicjatywy i chęci wprowadzania podobnych rozwiązań przez inne kraje członkowskie;
3. funkcjonuje mechanizm zwolnienia, który ma zastosowanie do każdego podatnika podlegającego przepisom ustawy.

Zauważyć należy, że podjęcie takich działań przez Polskę w zakresie punktów 1-2 stawiałoby nas w awangardzie zmian prawa międzynarodowego jako tych, którzy wyciągają rękę w stronę podatników, często już w istocie mało powiązanych z krajem. Podnoszony jest jednak argument, że wprowadzenie preferencji dla podatników nastąpiłoby ze szkodą dla jednostek samorządu terytorialnego. Z drugiej jednak strony, np. w odpowiedzi na petycję (pismo Ministra Finansów z dnia 09 lutego 2022 r. znak: PS1.056.3.2021) wskazuje się, że problem jest marginalny, gdyż dotyczy tylko tych przypadków, w których nie znajdzie zastosowanie zwolnienie już przewidziane w ustawie. Jeżeli zatem Minister uważa, iż to tak niewielki odsetek spraw, to ewentualna rekompensata dla samorządu nie byłaby na tyle znaczna aby budżet centralny nie mógł jej dokonać, a dzięki temu wielu podatników, którzy nie mają rozeznania w zawiłościach ustawy, uniknęłyby nieprzyjemnej niespodzianki.

Osobną kwestią poruszaną np. w odpowiedzi na interpelację czy petycję, jest ewentualne opodatkowanie obywateli innych państw mających miejsce stałego pobytu w Polsce. Taka osoba również podlega przepisom ustawy oraz stosuje się do niej takie same zasady opodatkowania.

Natomiast, punkt 3 nawiązuje do przypadku interpretacji indywidualnej z dnia 19 września 2023 r. znak: 0111-KDIB2-3.4015.142.2023.4.BD oraz podobnych sytuacji, w których obywatele polscy, niemieszkający w Polsce, a nierzadko mający z nią minimalne związki (a nawet te związki mogą już ograniczać się wyłącznie do posiadania polskiego obywatelstwa) wpadają w istną pułapkę związaną z koniecznością zgłoszenia nabycia spadku polskim organom podatkowym. Brak zgłoszenia w terminie skutkuje utratą prawa do skorzystania ze zwolnienia, o którym wspomina Minister Finansów w każdym z przypadków pism przywołanych wyżej. W praktyce zapewne niewielki odsetek polskich emigrantów zastanawia się nad tym czy w sytuacji, w której od lat mieszka w innym państwie, w którym znajduje się jego ośrodek interesów życiowych, nadal ma jakiegokolwiek obowiązki wobec polskich organów podatkowych.

W przywołanej interpretacji indywidualnej mamy bowiem do czynienia z oczywistym przypadkiem osoby, która czytając przepisy ustawy niejako sama wprowadziła się w błąd ponieważ, podobnie jak z obowiązkami wobec organów podatkowych, przeciętna osoba nie będzie zastanawiała się czy polska ustawa, odnosząc się do notariuszy, odwołuje się wyłącznie do notariuszy w Polsce, a nie notariuszy w ogóle (w tym zagranicznych). Oczywiście, zgodnie z założeniem powszechnej znajomości prawa, każdy obywatel powinien mieć świadomość co do treści obowiązujących przepisów. W praktyce jednak niekiedy okazuje się, jak w przypadku poruszonym w interpretacji, że podatek odmiennie postrzega treść przepisów niż czynią to organy podatkowe. W tym wypadku z interpretacji wprost wynika, że podatek uznał, iż skoro poszedł do notariusza, to nie zastanawiał się czym różni się notariusz angielski od polskiego oraz w jaki sposób są regulowane zasady wykonywania zawodu, a z polskiej ustawy wyczytał wprost, że to na notariuszu ciąży obowiązek zgłoszeniowy.

Na problem opodatkowania zagranicznych darowizn oraz spadków należy zatem spojrzeć wieloaspektowo. Z jednej strony dostrzegamy, że problem dotyczy zrozumienia przepisów ustawy i tego, że obowiązuje ona obywateli polskich nawet jeżeli nie mają oni praktycznie żadnych związków z Polską. Inny problem to świadomość tego, że polska ustawa dotyczy obowiązków płatników krajowych, co jednak nie wynika wprost z przepisu a z systemowego odczytania ustawy. Dla niektórych może nie być do końca zrozumiałe to, że polskie przepisy nadal regulują ich sytuację poza granicami kraju, ale już w zakresie spełnienia formalności ograniczają się do tych granic i wymagają dopełnienia obowiązków właśnie w kraju.

O tym, że problem nie jest mało aktualny niech świadczy nie tylko to, że bardzo szybko możemy odszukać wiele interpretacji wydawanych w przedmiocie opodatkowania spadków oraz darowizn, ale także, iż łatwo odnajdziemy takie jak choćby interpretacja indywidualna z dnia 29 marca 2023 r. znak: 0111-KDIB2-2.4015.13.2023.1.MM, która odnosi się do stosowania zwolnienia uregulowanego Konwencją między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austriacką o zapobieganiu dwukrotnemu pobieraniu podatku spadkowego z dnia 24 listopada 1926 r. (Dz. U. z 1928 r. Nr 61 poz. 557), a więc na podstawie jednej z zaledwie trzech zawartych przez Polskę konwencji, które odnoszą się do unikania podwójnego opodatkowania spadków i darowizn.

Biorąc pod uwagę fakt, iż dzisiaj wielu Polaków wyjechało za granicę z różnych względów oraz okoliczność, że wielu z nich nie planuje powrotu, gdyż organizują swoje życie w różnych częściach świata problem nadal pozostaje aktualny, a może dotknąć te osoby w najmniej spodziewanym momencie, ponieważ zazwyczaj panuje przekonanie, że skoro wyjechałem, to znaczy, że nie mam w starym kraju żadnych obowiązków. Takie rozumowanie wydawałoby się logiczne, jednak we wrześniowej interpretacji Dyrektor KIS przypomina, że w niektórych sytuacjach polskie prawo nadal o nas pamięta, nie zawsze w ten dobry sposób.

Stąd też należy zgodzić się z wysuwanymi we wspomnianych wyżej interpelacji, petycji oraz wystąpieniu RPO, postulatami wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach. Zauważyć bowiem należy, że ustawodawca mógłby uregulować problem stosując konstrukcję podobną do już funkcjonującej w przepisach ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, w której ogólną zasadą jest, iż w przypadku rzeczy znajdujących się za granicą lub praw majątkowych tam wykonywanych dla opodatkowania istotne jest miejsce dokonania czynności prawnej.

**JEŻELI BĘDĄ MIELI PAŃSTWO JAKIEKOLWIEK PYTANIA
ZAPRASZAMY DO KONTAKTU**

PIOTR MAGDA
RADCA PRAWNY

+48 732 733 563

piotr.magda@hww.pl

ul. Łucka 18 lok. 4/L, 00-845 Warszawa